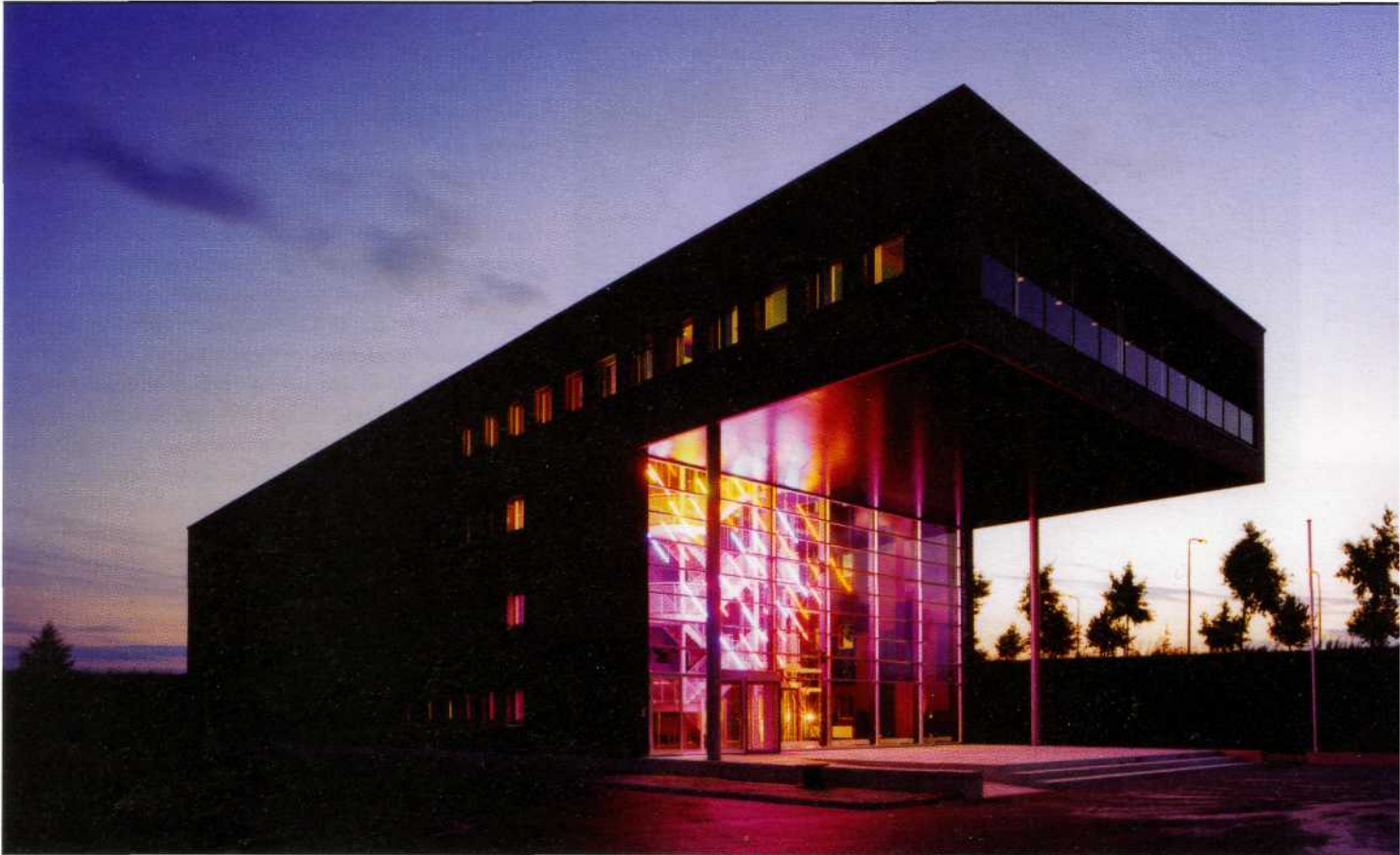

De kijk van architecten op nieuwbouw

Tussen kunst en kantoor

De nieuwe gebouwen van Douane Heerlen en Venlo zijn 'anders'. Wie er binnenstapt wordt even op 't verkeerde been gezet. Is dit wel een kantoorpand? Dat was precies de bedoeling van de architecten, Hans Wijffels en Erik Wamelink. Ze hebben de hoge glazen hallen tot de 'longen' van hun bouwwerken gemaakt, en hielden de werkruimtes relatief sober.

Aan het gevelhoge plafond van de hal in Venlo hangen gekleurde neonbuizen aan draadjes. In Heerlen steken er twee zwarte 'duikplanken' uit de wand, waarop keramische beelden staan. Beide architecten hebben van de hal duidelijk de blikvanger gemaakt. Wijffels: 'In Heerlen ligt een zwaar accent op de openbare ruimte, waar iedereen even om zich heen kan kijken en in gedachten kan afdwalen. Met ramen van de grond tot de vierde etage. De kantoren zijn daarentegen eenvoudig en dus voordelig gehouden, maar vormen wel een geheel met de hal.'

Noodzaak

Nieuwbouw was pure noodzaak voor Douane Heerlen en Venlo. Op beide locaties waren voorheen drie douanekantoren gevestigd. Oude panden die amper nog werden onderhouden, omdat iedereen wist dat ze op termijn zouden worden afgestoten. De douaneprocessen kwamen bijeen in twee nieuwe gebouwen, omdat dat goedkoper was dan de bestaande zes te renoveren. Bovendien past concentratie van werkprocessen - zoals de aangifte- en klantbehande-

Vanuit de kantine worden de arriverende trucks gereduceerd tot Dinky Toys

ling, fysiek toezicht en staf en ondersteuning - bij de nieuwe werkwijze van de Douane. Bij nieuwbouwprojecten worden altijd architecten ingeschakeld via de Rijksgebouwendienst (RGD). Deze dienst verzorgt de huisvesting van alle rijksoverheidsgebouwen en selecteert hiervoor de architecten. Wijffels, die eerder al de douanekantoren in Tilburg, Ossendrecht en Roermond had ontworpen, kreeg Heerlen. Wamelink werd uitgekozen voor de klus in Venlo, zijn eerste ontwerp-opdracht voor de Douane.

Konijnen

Wamelink had nog niet eerder gewerkt voor de overheid. 'Met mijn architectenbureau ontwerp ik al dertig jaar huizen voor particulieren. Het leek me wel interessant om nu eens met een kantoorgebouw aan de slag te gaan. Via de RGD werd ik met vier andere architecten uitgenodigd om een ontwerppresentatie te houden, waarna een selectieteam een keuze maakte. In dat team zaten vertegenwoordigers van het B/CFD en de RGD. Voor die presentatie heb ik grondig vooronderzoek gedaan.'

Zo bezocht de architect de nieuwbouwlocatie in Venlo. 'Die plek aan de snelweg A67 is ontzettend onherbergzaam. Een groot parkeerterrein met gigantische vrachtwagens en stoere vrachtwagenchauffeurs. Ik dacht: hoe kan ik op zo'n wonderig stuk grond aan de autoweg, waar nu nog konijnen rondhuppelen, voor 140 mensen een plek maken waar zij een groot gedeelte van hun dag doorbrengen?'

'Belangrijk aan de parkeerplaats is dat de chauffeurs een punt hebben om elkaar te ontmoeten', gaat Wamelink verder. 'Ze komen hier immers hun in- en uitvoerdocumenten in orde laten maken. Bij het pand heb ik daarom twee witte muren gemaakt van 40 meter lang en 40 centimeter h'oo. Daarop kunnen ze zitten en tegen elkaar zeggen: "Pas op bij Monchen Gladbach. Daar is een snelheidscontrole." Die muren zijn essentieel, nog belangrijker dan hoe een geveltje eruit ziet.'

Museaal karakter

Wijffels' locatie ligt meer landinwaarts.

'Douanekantoor Heerlen bevindt zich centraal op een industrieterrein, tussen taluds in het Limburgse landschap. Het bezoek van vrachtwagens is hier beperkt. Het is een behoorlijk administratief kantoor - ik noem het een BTW-kantoor, een belastingdienst voor goederen. Er werken zo'n 130 mensen, voor wie ik een goed gebouw voor de lange termijn wilde neerzetten. Het accent moest komen te liggen op de hal, die een museaal karakter zou krijgen, met veel ruimtelijkheid en transparantie. Verder dacht ik aan front- en backoffices, dus om de hal heen is ruimte gecreeerd voor de kantoren.'

Het resultaat is een hal van zo'n 15 meter lang en 9 meter breed, die tussen twee witte vleugels ligt. De medewerkers zijn letterlijk omringd door glas en kunst. Wijffels vroeg een kunstenaar om mee te

denken over hoe het museale effect kon worden vergroot. Dat was Marien Schouten, die zich veel met architectuur bezighoudt. 'Hij vroeg me met welke ruimten ik niets deed, zodat daarin een eigen wereld kon worden geschapen. Dat was natuurlijk die hal. Die moest uitstraling hebben, want als architect wil je iets tastbaars maken, iets duurzaam. Schouten voelde dat perfect aan en maakte keramische sculpturen die de harmonie tussen kunst en architectuur versterken. De bezoeker staat onder de duikplanken met die beelden, wat een fantastisch ruimtelijk effect geeft.'

Dinky Toys

Ook Wamelink koos voor een imposante entree. 'Ik wilde een ruime hal met bovenin een vide, waardoor je bij binnenkomst in één keer de volle hoogte van het gebouw ziet. Aanvankelijk wilde ik aan de buitenkant uit alle raamopeningen 's avonds verschillende kleuren licht laten schijnen, een mooi effect als je in het donker langsrijdt met een snelheid van 80 tot 100 kilometer per uur. Dat bleek echter te duur. In plaats daarvan is er een lichtsculptuur in de hal gekomen. Op het hoogste punt van het gebouw is de kantine geplaatst, van waaruit de grote trucks die komen aanrijden worden gereduceerd tot Dinky Toys. Zo blijft de mens uiteindelijk het belangrijkste. Het achterste gedeelte van het gebouw heb ik zo eenvoudig mogelijk gehouden, zodat ik meer geld kon uitgeven aan de hal, met in het midden een glazen lift. De kantoren hebben glazen wanden aan de gangzijde, waardoor het pand transparant blijft.'

Trildetectie

Al hun artistieke ideeën ten spijt moesten Wijffels en Hamelink zich toch aan de ARG1-beveiligingsnormen van de Belastingdienst houden. Wijffels: 'Op elk raam in Heerlen zitten trildetectoren. Als er iets met het kozijn gebeurt, wordt dit centraal geregistreerd. Ik denk dat de papieren van de dienst nog beter worden bewaakt dan de gevangenissen die ik heb ontworpen. Daar moet je rekening mee houden in je ontwerp.' Wamelinks oorspronkelijke plan voorzag in een expositieruimte in de hal, maar daarvoor bleek al snel geen plaats. 'Door de tourniquets en de hardglazen afscheidingen is de hal gewoon vol. De draaideuren zijn nodig als afscheiding tussen het publieks- en het dienstgedeelte. Daarmee kan maar een persoon tegelijk naar binnen en wordt ongewenst meelopen voorkomen. Een dergelijk obstakel geeft een architect minder ontwerpvrijheid.'

Energiezuinig

Behalve beveiliging was duurzaam bouwen een punt van aandacht. Wijffels: 'We hebben bijvoorbeeld

allebei gekozen voor klimaatbeheersing op basis van waterkoeling, wat erg energiezuinig is. In Venlo is het systeem in de vloer geplaatst, in Heerlen heb ik convectors laten plaatsen in het plafond. Een dure oplossing, maar het geeft wel een constant aangename temperatuur. Verder is het pand in Heerlen heel goed geïsoleerd.'

'Omdat het klimaatsysteem in Venlo door de plafonds loopt, is het niet mogelijk om hier systeemplafonds te plaatsen', gaat Wamelink verder.

'Daardoor zijn de plafonds in de kantoren van grijs beton. Dat wil ik zo laten, want het vormt een goede combinatie met de beuken deuren, de zilverkleurige kozijnen en de geplande rode vloerbedekking.

Omdat deze echter niet tijdig leverbaar was, ligt er nu nog grijs tapijt. Dit maakt dat de kantoorruimtes vrij kleurloos op de medewerkers overkomen.

Sommigen vragen bijvoorbeeld wanneer het plafond wordt geschilderd. Mijn opzet voor de kantoren is dus niet helemaal geslaagd, en dat kan je als architect blijven achtervolgen.'

12004B 147

